

פרוטוקול מס' 108
מישיבת ועדת העבודה, הרווחה והבריאות
יום שלישי, כ"ג בכסלו התשע"ד (26 בנובמבר 2013), שעה 9:30

סדר היום:

ציון היום הבינלאומי למניעת אובדנות: התכנית הלאומית למניעת התאבדות שמוביל משרד הבריאות

נכחו:

חברי הוועדה:

יעקב מרגי – מ"מ היו"ר

אברהם מיכאלי

שמעון סלומון

מוזמנים:

שרת הבריאות יעל גרמן	–	יועצת של השרה, משרד הבריאות
אורית בוצר	–	פסיכולוגית ארצית, אגף פסיכולוגיה, משרד הבריאות
ימימה גולדברג	–	משנה למנכ"ל, משרד הבריאות
בעז לב	–	ר"צ בריאות הנפש, המשרד לביטחון פנים
טלינה וינוקור	–	משטרת ישראל, מח' משא ומתן, המשרד לביטחון פנים
ליאב רבינוביץ	–	רכז ארצי לתכניות יוצאי אתיופיה, משרד העלייה והקליטה
ברהן מלדה	–	רע"ן ביקורת באכ"א, משרד הביטחון וצה"ל
דורון שוסטר	–	רע"ן קליני באט"ל, משרד הביטחון וצה"ל
רינת ידידיה	–	שפ"י, משרד החינוך
יוכי סימן-טוב	–	משרד הרווחה והשירותים החברתיים
זהר חמו	–	משרד הרווחה והשירותים החברתיים
אילן שריף	–	יו"ר הפורום המקצועי של הפסיכולוגים והעו"ס
חנה שטרם כהן	–	יו"ר הסתדרות הפסיכולוגים בישראל, הסתדרות הפסיכולוגים
יוכבד בן-נון	–	מנהל התכנית הלאומית למניעת התאבדות
ליאור כרמל	–	רכזת פעילות התכנית הלאומית למניעת התאבדות
יעל פומרנץ	–	יועץ בבריאות הנפש, שירותי בריאות כללית
חנן מוניץ	–	יו"ר הסתדרות הפסיכולוגים
יוסי בן-נון	–	מנכ"ל התנועה למען עתיד ילדינו
יעקב בן-יששכר	–	עמותת "בשביל החיים"
נורית רון	–	הנהלת עמותת "בשביל החיים"
אוה פנצר	–	אמא של ליאור ז"ל, עמותת "בשביל החיים"
דבי צפתי	–	אב שכול, עמותת "בשביל החיים"
יוסי וייס	–	מנכ"ל ער"ן
דוד קורן	–	מנכ"ל הקואליציה הישראלית לטראומה
טליה לבנון	–	מדריכה במרכזים ללימודי אזרחות ודמוקרטיה
אורית לוי	–	הקואליציה הישראלית לטראומה
רוני ליאור	–	התנועה למען עתיד ילדנו
יעקב בן יששכר	–	

מנהל/ת הוועדה:
וילמה מאור

רישום פרלמנטרי:
רויטל יפרח

**ציון היום הבינלאומי למניעת אובדנות: התכנית הלאומית למניעת התאבדות שמוביל
משרד הבריאות**

היו"ר יעקב מרגי:

בוקר טוב. הכנסת מציינת את היום הבינלאומי למניעת אובדנות ואני מתכבד לפתוח את ישיבת ועדת העבודה והרווחה. 26 בנובמבר 2013, כ"ג בכסלו התשע"ד. כדי לא לקפח, ועדת העבודה, הרווחה והבריאות. על סדר היום: אנחנו נתייחס לתכנית הלאומית למניעת התאבדות שמוביל משרד הבריאות בשנתיים האחרונות והשרה, חברתי - -

שרת הבריאות יעל גרמן:

חברה ללא ספק, ולא מהיום.

היו"ר יעקב מרגי:

- - משכבר הימים, שהצהירה ותיתן ונתנה לזה דחיפה. אני מקווה שאנחנו נשמע גם ממנה מיד את ההתייחסות שלה ואת התכניות שלה לגבי התכנית הלאומית למניעת אובדנות, כפי שתוצג פה, במצגת.

יש מסמך שהכינה מחלקת המחקר והמידע של הכנסת. יושבת אתנו מנהלת המחלקה, גברת שירלי אברמי, שתיתן סקירה על המסמך. מכבד אותנו בנוכחותו גם יושב ראש השדולה למניעת אובדנות בכנסת, חבר הכנסת אברהם מיכאלי. מכבד אותנו בנוכחותו גם חבר הכנסת שמעון סולומון.

אורחים נכבדים, משרד הבריאות, משרד הרווחה וכל מי שבא, עמותות, גופים, אנחנו נשמע כאן ולא אכביר במילים. הנושא אמנם מוכר במילות ההקדמה ואנחנו נשמע גם מהשרה וגם מגברת שירלי אברמי. אני מתכבד לפתוח את הדיון בדברי השרה, ופה המקום להודות, שמצאה לנכון להודיע לנו שהיא תבוא בעצמה לדיון. זה רק מראה כמה חשיבות היא מייחסת לזה בסדרי העדיפויות. כולנו יודעים גם מניסיון שיש הרבה תכניות. יש צוק העתים, במיוחד במערכת הבריאות שהיום כולנו חפצים לשים אותה על השולחן בראש סדרי העדיפויות של כל משרדי הממשלה. אני חושב שזה העשור שצריך לשים את מערכת הבריאות בפרונט. זה בכל זאת נושא חשוב, כואב שהולך וגדל בארץ ובעולם והשרה לקחה את זה לתשומת ליבה ורוצה לתת דחיפות וכאן המקום להודות לה על הנוכחות שלה כאן, בישיבה לציון היום הבינלאומי למניעת אובדנות. בבקשה גברתי.

שרת הבריאות יעל גרמן:

ראשית, אני רוצה להודות לכבודו, ליושב ראש הישיבה, ממלא מקום אבל יושב ראש הישיבה הזאת, חברי, חבר הכנסת מרגי, על כך שבאמת אתה עומד בראש, על כך שאתה שם את הנושא הזה בראש סדר העדיפות. אתם יודעים, נהוג לומר שצריך כבר שלם כדי להציל ילד אחד, וכך גם במקרה של האובדנות. יושב כאן, לידי, חבר הכנסת מיכאלי, שלמעשה נושא את הלפיד במשך שנים בכנסת, כיושב ראש השדולה. אני רק הצטרפתי. הצטרפתי לכל מי שעושה במלאכה. ככלל, כשאנחנו מדברים על התכנית הלאומית, לבד לא ניתן לעשות אותה. אנחנו עושים אותה בשיתוף פעולה עם משרדי החינוך, הרווחה, קליטה ועליה ואזרחים ותיקים. אנחנו עושים את זה בשיתוף עם משרד ראש הממשלה, שמתעניין בנושא בצורה אישית ואינטנסיבית. אנחנו עושים את זה בשיתוף עם חברי הכנסת, כמו חבר הכנסת סולומון וגם חבר הכנסת טופורובסקי שלא נמצא כאן, ואני משוכנעת שיהיו עוד רבים אחרים, שברגע שישמעו שיש תכנית כזאת הם יצטרפו.

עד תום היום הזה יהיו לנו למעלה מ-16 אנשים שינסו להתאבד. קרוב לוודאי שגם יגיעו לבתי החולים. אני מאד מאד מקווה שאף אחד מהם לא יצליח. ברגע שנתחיל את התכנית הלאומית, אנחנו צריכים להביא לידי כאן שיהיו פחות ניסיונות ועד כמה שניתן פחות התאבדויות שמצליחות. הדבר לא בשמיים. בכלל, התאבדות היא לא גזירה משמים. התאבדות היא מעשה של אדם שלפעמים, ברגע מסוים מרגיש שהכל סגור עליו, שהוא נמצא בבור שחור שאין מוצא והוא נוקט בפעולה הזאת שאין לה חזרה. אבל אילו היה משהו לידו, אם היינו יכולים לאתר אותו 5 דקות, שעה, יום, חודש, שנה לפני כן, אם היינו מושיטים לו או לה יד, אם היינו עושים את הפעולות שניתן לעשות, הוא לא היה מגיע לזה.

בעבודה הנפלאה, כרגיל, של מרכז המחקר של הכנסת בראשותה של שירלי אברמי, מציינת שחוקר בשם ריצ'רד סידן ערך ראיון בקרב 515 אנשים שתכננו לקפוץ מגשר הזהב המפורסם בסן-פרנציסקו. קשר שממנו התאבדו מדי שנה 1300 איש. הוא ראיון אותם ושאל אותם מדוע הם רצו לקפוץ, והתברר שזו באמת היתה מצוקה רגעית. שנים אחר כך, כ-16 שנים לאחר מכן, התברר שלמעלה מ-90 אחוז בחיים. זאת

אומרת, אנשים שתכננו להתאבד, זה היה מצב רגעי בגלל מצוקה רגעית. ברגע ששינה מישהו את דעתם, ברגע שהיה מישהו לידם או ברגע שהם, לבדם, החליטו שלא להתאבד, זה לא חזר. רוצה לומר – זה בידיים שלנו. אנחנו יכולים למנוע את ההתאבדויות הבאות, לפחות את חלקן. וזו המטרה העיקרית של התכנית הלאומית. לשלב ידיים עם כל הגופים שאחראים לנושא. לאתר בזמן את אלה שמועדים לכם, לטפל בהם. למנוע מהם להגיע לאמצעים קטלניים, בין אם זה כלי נשק או באמת גשר ובהקשר זה, ראיתי היום שסוף סוף, אחרי 11 מתאבדים - -

קריאה:

גשר "מעריב".

שרת הבריאות יעל גרמן:

- - נכון מאד, וגשר בצפת. סוף סוף הקימו מעקה בטיחות, ואני בטוחה שמספר המתאבדים ירד והם לא יחפשו גשר אחר, ממש כמו שלא חיפשו גשר אחר כאשר גשר הזהב נסגר. אנחנו ראינו שבכל העולם, כאשר שמו למטרה ולקחו את זה כמשימה לאומית, כתכנית לאומית על כל המשתמע מכך עם תקציב, עם כוח אדם, עם תכניות, ראינו ירידה משמעותית. ראינו ירידה של עד 40 אחוז בפינלנד, בבריטניה ובגרמניה של 25 אחוז וביפן, שעשו שם פיילוט ב-8 ערים, 50 אחוז ירד. אני חוזרת ואומרת – זה בידינו.

אבל ישנה מטרה נוספת לתכנית הזאת, והמטרה היא להסיר את הסטיגמה מעל הנושא. לשים אותו על השולחן ולא ללחוש אותו מתחת לשולחן. לא להתייחס אליו כאל טאבו, שאנשים שיקריהם התאבדו לא ירגישו שיש להם אות קלון על מצחם, שאסור להם לדבר על הנושא. אנשים שאיבדו את יקיריהם בהתאבדות, 3 פעמים הם כואבים: פעם אחת - את האובדן, כפי שכל אחד כואב את האובדן. פעם שנייה – את רגשי האשמה שיש לכל אחד מאתנו, במיוחד כשאלה ילדים צעירים. גם כשילד נהרג בתאונת דרכים, אנחנו מרגישים שאולי לא עשינו די. בוודאי כשזה במקרה של התאבדות. פעם שלישית – הם סובלים על לא עוול בכפם מהסטיגמה הבלתי מוצדקת שהחברה הדביקה לנושא ההתאבדויות. בואו נלחם בסטיגמה, בואו נבטל אותה, בואו נבוא ונאמר שאף אחד שיקירו התאבד לא אשם בכך. בואו נדבר על הנושא בזהירות, במקצועיות, באחריות אבל כדי שנוכל גם למנוע וגם לטפל במשפחות.

אני רוצה להודות מקרב לב, כמו שאמרת, לכל מי שלקח חלק בהכנת התכנית, ותרשו לי תודה אישית לאנשי המשרד. לבועז לב, שמוביל אותה כבר מספר שנים. לימימה הנפלאה, שעושה עבודה נהדרת ותודה אישית לאורית, שהיא היועצת שלי, אורית בוצר. תודה לכולם. אני משוכנעת שאנחנו נשב כאן בעוד שנה ונהיה אנשי בשורות, שמספר המתאבדים במדינת ישראל ירד.

היו"ר יעקב מרגי:

תודה. לפני שנצלול לתוך הדיון אני רוצה לשאול האם המשרד מתכוון לתקצב את התכנית הלאומית.

שרת הבריאות יעל גרמן:

כן. אנחנו פנינו לשר האוצר. שר האוצר מוכן לתקצב את התכנית. זו בשורה שאני עוד לא יכולה לומר בכמה, אני מקווה שלקראת סוף היום אני אוכל לומר בדיוק אבל אני יודעת, שר האוצר מסר לי אתמול שהוא מוכן לתקצב את התכנית. כלומר, יש תקציב לתכנית הלאומית.

היו"ר יעקב מרגי:

אני מאד מודה לשרה.

שרת הבריאות יעל גרמן:

לשר האוצר.

היו"ר יעקב מרגי:

צריך להודות באמת למי שמניע. אין ספק שצריך להודות גם לשר האוצר. לולא הסכמתו ודאי שלא נוכל לתקצב אבל אין ספק, שהשר המוביל והמשרד המוביל, יש לזה יתרון שזה גם אותה מפלגה, לפעמים זה קצת מועיל.

שרת הבריאות יעל גרמן:

יש יתרון שיש לב.

היו"ר יעקב מרגי:

נכון, זה קודם. אז שוב תודות. נעבור למסמך של מרכז המחקר של הכנסת. גברתי שירלי אברמי, בבקשה.

שירלי אברמי:

תודה רבה אדוני. בוקר טוב לכולם. אני חושבת, גברתי שרת הבריאות, שההודעה שבה סיימת היא הודעה מאד חשובה. כפי שאמרת, את לא יודעת בכמה אבל אני חושבת שעצם העובדה שהתכנית תתקצב היא בהחלט בשורה מאד - -

היו"ר יעקב מרגי:

היושב ראש הקבוע של וועדה, יש לו ביטוי: סדק בקיר. עשינו סדק בקיר.

שירלי אברמי:

אני חושבת שאם יש משהו שהיום הזה היה יכול להתברך בו זו הודעה כזאת כי הנושא, כפי שכולם כאן יודעים ויושבים כאן הרבה מאד אנשים שמעורבים במאבק בהתאבדות כבר הרבה מאד שנים, הנושא הזה נדון כבר שנים רבות. השאלה אם הוא יתקצב או לא יתקצב עומדת בין הדיבור עליו, שהוא לא פחות חשוב, לבין הצלת חיי אדם ממש. אז קודם כל, תודה לך על דבריך.

אני רוצה להתייחס לעוד שני דברים שאמרת: אחד – אמרת שעד סוף היום 16 אנשים ינסו להתאבד. צריך לזכור שכיון שבישראל מתאבדים 500 אנשים בשנה, זה אומר שעד סוף היום גם שני אנשים יתאבדו. אם התכנית הזאת אכן תמומש, אז כפי שאמרת, ושוב אני רוצה לצטט אותך, אמרת: "זה בידיים שלנו" ואני חושבת שזה ממש במובן האמיתי של המילה ולא המטאפורי, כאשר באמת הגורמים ייקחו את זה לידיהם, מדובר בהצלת חיים ולא בכל המציל נפש אחת אלא באמת הצלת חיים משמעותית כי אנחנו יודעים, וחנן יעבור על המסמך שלנו, שמניסיון בעולם, תכניות לאומיות למניעת התאבדות יצמצמו את שיעורי ההתאבדות במדינות שבהן הן מתקיימות בעשרות אחוזים. מדובר בצמצום שיעורי ההתאבדות כאשר התכניות האלה מתקיימות בעשרות אחוזים ולכן, אם אנחנו מדברים על 500 אנשים בשנה, אז מדובר על עשרות אנשים שחיהם יינצלו וזה, כמובן, דבר מאד מאד משמעותי.

אני גם רוצה להתייחס לאנשים שלקחו פה חלק בתכנית הזאת ושוב לשרה - -

היו"ר יעקב מרגי:

רק שתישאר לנו חצי שעה לדיון.

שירלי אברמי:

- - לשרה, לאנשי משרד הבריאות. כפי שאמרת, לאנשי עמותת "בשביל החיים" שיושבים כאן, שעוסקים במשפחות וכמובן, למי שהעלה את הנושא הזה על סדר היום הציבורי של הכנסת והוא חבר הכנסת אברהם מיכאלי, יושב ראש השדולה.

מה שאנחנו עשינו במרכז המחקר והמידע, והמסמך הזה מונח גם לפניכם וגם נמצא באתר הכנסת הוא לבדוק מה נעשה בעולם בהקשר של מה שנקרא "למידה מהצלחות" כי הרבה פעמים, כאשר אנחנו בודקים תכניות שונות אנחנו בודקים איפה זה לא הצליח, מה נכשל. אנחנו דווקא ניסינו לעשות משהו אחר ולבדוק איפה התכניות הצליחו, וכאשר הם הצליחו ובאמת צמצמו שיעורי התאבדות, מה קרה בעולם. מה שגילינו, שלמרות שיש למדינות רבות מאד בעולם תכניות לאומיות למניעת התאבדות בעשרות מדינות, אין הרבה מחקרים שבדקו איזה מבין האסטרטגיות שנוסו הן אכן אפקטיביות. יש כמה מחקרים כאלה, מחקרים מבוססים שכבר פורסמו ובעצם גילו שיש שתי אסטרטגיות מבין כל האסטרטגיות שאתייחס אליהן קצת אחר כך, יש שתי אסטרטגיות שזוהו כמשפיעות באופן אמיתי ומשמעותי על צמצום שיעורי ההתאבדות: 1. זה הנושא של הגברת מודעות בקרב רופאי משפחה. אנחנו יודעים היום שקודם כל, אנשים שמתאבדים במקרים רבים מתאבדים כתוצאה מדיכאון, התאבדות קשורה לדיכאון. דבר שני – אנשים

שמתאבדים במרבית המקרים היו אצל רופא משפחה בשנה שלפני ההתאבדות ולפעמים גם בחודש שלפני ההתאבדות. הרופא ידע לזהות, לא ידע לזהות, כמובן שאין פה שום ענין להאשים את הרופאים אבל אנחנו רוצים להגביר את המודעות בקרב הרופאים. הגברת מודעות בקרב רופאי משפחה צמצמה שיעורי התאבדות באופן משמעותי.

הנושא השני, שהשרה התייחסה אליו הוא נושא של צמצום הזמינות לאמצעים קטלניים כי כן, בהרבה מקרים התאבדות היא מעשה אימפולסיבי. היא יכולה להיות תוצאה של דיכאון ארוך, היא יכולה להיות תוצאה של תכנון של הרבה שנים אבל בסופו של דבר, המעשה עצמו, בחלק גדול מהמקרים הוא מעשה אימפולסיבי והשאלה אם הוא יתבצע או לא יתבצע תלויה בזמינות של האמצעי הקטלני, כפי שאמרה השרה, השאלה האם יש מעקה על הגשר שממנו מנסים לקפוץ. יש כמה וכמה שיטות בענין הזה שנוסו בעולם בהצלחה רבה, חלקן נראות לנו ממש טריוויאליות אבל ההצלחות שלהן מוכחות. אחת השיטות המעניינות בהקשר הזה הוא מה שנעשה באנגליה. באנגליה גילו שיש שימוש בתרופות לצורך התאבדות, בעיקר ב"אקמול". מה שעשו באנגליה, דבר שנראה ממש מצחיק, צמצמו את גודל הקופסאות, וכאשר אנשים צריכים לקנות כמה קופסאות ולא יכולים לקנות את זה בבית מרקחת אחד כי זה לווה בהנחיות לבתי המרקחת, במי לחשוד כאשר הוא בא לקחת תרופות. כאשר מגיעה נערה, איזה שאלות לשאול אותה ויש לזה חוזר והוא מפורט גם במסמך שלנו. איזה שאלות לשאול אותה? לאיזה תשובות לשים לב? מתי יש סמכות לרוקח לא לתת תרופות. הדבר הזה, כשלעצמו, צמצם את שיעורי ההתאבדות באנגליה, שוב, בעשרות אחוזים. זאת דוגמה אחת.

דוגמה שנייה ששמענו עליה לפני שנה בכנס מאד גדול שנעשה בארץ, ואני רוצה להזכיר גם את פרופסור גיל זלצמן, שפורסם שיעמוד בראש התכנית הלאומית והוא גם אחד מהלוחמים הגדולים ואחד מהשותפים של כולכם בנושא הזה. בכנס שהוא ניהל בשנה שעברה יחד עם פרופסור אלן אפטר, הוצג נושא של צמצום זמינות לרעל בקרב חקלאים בסין, שהתאבדו באמצעות נטילת חומרי הדברה. גם הדבר הזה, כאשר נעלו את חומרי ההדברה, נראה שהוא טריוויאלי, נראה אולי קצת מוזר, צמצם את שיעורי ההתאבדות בקרבם בעשרות אחוזים. גם הנושא שנעשה בצה"ל, של צמצום הנשק לחיילים שזוהו כמסוכנים לעצמם או לאחרים, הנושא של לא לתת נשק לחיילים כאשר הם יוצאים לשבת אם לא צריך. לא לתת למאבטחים נשק אם לא צריך. כל הדברים האלה, כל האסטרטגיות האלה זהו גם בישראל וגם בעולם כמצמצמות שיעורי התאבדות בעשרות אחוזים. זה צד אחד.

ושוב, הזכירה השרה את המחקר המפורסם על גשר שער הזהב בארצות הברית שאכן, כפי שהיא אמרה, אנשים נשאלו, אנשים שנצלו חייהם ברגע האחרון נשאלו: האם היית עושה זאת שוב? הם אמרו: לא, לא הייתי עושה זאת. כפי שהיא ציינה, בצדק, 90 אחוז מהאנשים שנחקרו במחקר הזה היו בחיים, חלקם עשרות שנים אחרי ניסיון ההתאבדות שלהם. אז זה לגבי הצד של צמצום הזמינות לאמצעים קטלניים.

צריך לזכור עוד היבט שהוא מעניין כאשר המדינה, מדינת ישראל, לוקחת על עצמה את הנושא של תכנית לאומית ובהיבטים הכלכליים. אנחנו לא נוטים לדבר כל כך על המחיר הכלכלי של התאבדות אבל המחיר הכלכלי גם בחיי אדם וגם, כמובן, באנשים בדיכאון שלא מגיעים לעבודה וגם בעוד היבט והוא הנושא של המשפחה שנשארת אחרי וההשלכות של המשפחה. מסמך שהוגש לדוקטור בועז לב בנושא הזה דיבר על עלויות ישירות של כ-100 מיליון שקל בשנה ועלויות עקיפות של כ-2.5 מיליארד שקל בשנה, גם אותן צריך לקחת בחשבון כאשר מתקצבים את התכנית.

מה שעוד נעשה בעולם, וזוהו כאסטרטגיות חשובות זה סקרינינג, הנושא של זיהוי אוכלוסיות בסיכון. הנושא של חינוך, הגברה למודעות. הנושא של בתי ספר, מה שנקרא וגם נעשה בישראל בתכנית הפיילוט, שגם אותה צריך להזכיר, הנושא של החדרת שומרי סף. זיהוי מי הם בעצם הם שומרי הסף, מי האנשים שעומדים מול אוכלוסיות, אם מדובר במורים בבתי הספר, במפקדים ישירים, מפקדים בעיקר זוטרים בצבא, מדריכים בתנועות הנוער. הדרכה לאנשים האלה, לזהות סימני מצוקה, לזהות סימני דיכאון ולדעת אז למי לפנות ואיך לקבל עזרה, הדרכה כזאת גם היא זוהתה כאסטרטגיה מאד חשובה לצמצום שיעורי התאבדות. כמובן, טיפול נפשי, כמובן טיפול רפואי, גם תרופות, שוב, אני מזכירה את הדיכאון, גם תרופות נוגדות דיכאון, גם הן חשובות במאבק בהתאבדות.

אני רוצה להזכיר עוד שני דברים לסיום: דבר אחד, בנושא של מיתוסים שקשורים בהתאבדות. אנחנו נוטים להגיד גם שמי שמאיים לא יתאבד, וזה הוכח כלא נכון. יש אנשים שמאיימים להתאבד והתאבדו בסוף. גם שמי שרוצה נורא להתאבד יתאבד בסוף, גם זה הוכח כלא נכון. הנושא של צמצום הזמינות של אמצעים קטלניים משפיע גם על אנשים שכן רוצים להתאבד ותכננו את זה אבל אם ברגע המכריע יהיה לעזרתם מישהו שיעזור להם או לחלופין האמצעי לא יהיה בידיהם, מחקרים גילו שהם לא רק לא יתאבדו בעזרת האמצעי הזה אלא זה מצמצם שיעורי התאבדות גם באמצעים אחרים.

המיתוס האחרון שאני רוצה להזכיר הוא הנושא של אם מדברים על התאבדות זה מגדיל את שיעורי ההתאבדות. גם זה הוכח כלא נכון אבל כפי שציננת, השרה, בצדק, צריך לדבר על התאבדות באופן אחראי ולא לעשות גלורפיקציה על התאבדות, לא לדבר על מתאבד כגיבור, לא להציג את זה בפתח מהדורת החדשות או בשער העיתון. כל הדברים האלה נכונים אבל כן חשוב לדבר על התאבדות כי הדיבור על התאבדות גם הוא אמצעי מאד חשוב בצמצום שיעורי ההתאבדות כי אז אנשים במצוקה ידעו שהם לא לבד במצוקתם וידעו שיש להם במי להיעזר.

משפט אחרון לגבי המשפחות – הנושא של משפחות שנשארות אחרי ההתאבדות גם הוא חשוב מאד. התאבדות, אולי, אנחנו מקווים לפחות, מסיימת את מצוקתו של מי שהתאבד אבל רק מתחילה את המצוקה של האנשים שסביבו, שנשארים כפי שגם בנושא הזה ציננת בצדק עם רגשי אשמה, עם כעס מאד גדול על מי שהתאבד, עם חוסר הבנה גם אם הוא השאיר מכתב. אנחנו יודעים ששני שלישי מהם לא משאירים מכתבים. תמיד נשארים עם חוסר ההבנה ועם השאלות. יושבים כאן אנשי "בשביל החיים", עמותה שעוסקת בעיקר בסיוע למשפחות לאחר התאבדות, שהוא נושא מאד חשוב גם למניעת התאבדות נוספות בקרב הסובבים. זו עוד אחת מהמצוקות שגם היא, כמו כל מה שקשור בהתאבדות, אפופה בסטיגמה, אפופה בסוד גם בשנת 2013.

אני רוצה לסיים במשפט אישי – אנחנו נוטים לחשוב שהתאבדות זה משהו שקורה אצל אחרים עד שזה קורה במשפחה שלנו. וכאשר אבי התאבד בשנת 1969 התחלתי מסע שאני יכולה להגיד שעדין לא הסתיים אבל לפחות נמשך היום. אנחנו מצאנו בבית מכתב של אבי שכתב אז שיכול להיות שאם הוא יודע שיש מדינות שבהן יש עזרה לאנשים במצוקה, והלוואי שדבר כזה יתקיים גם בישראל, אז היום אני חלק ממילוי צוואתו, אני מקווה. אני מאחלת הרבה הצלחה לכל העוסקים במלאכה ותודה.

היו"ר יעקב מרגי:

תודה לדוקטור שירלי אברמי אבל אני חייב לציין, תכננתי לומר זאת בלי שום קשר לסיומת שלה שמחלקת המחקר בכנסת, שמתם לב לחיבור לנושאים, זה לאו דווקא בנושא הזה שהיא כל כך מחוברת אליו, כך בכל נושא ונושא שאנחנו מבקשים מחקרים, מידע בדיוני הוועדות. אני חושב שזו אחת המחלקות החשובות בכנסת ואנחנו מקפידים לומר זאת באוזני כולם ושוב, תודה על המידע החשוב והסקירה המאלפת, אני חושב, שנוגעת לכל ההיבטים והצדדים, אני לא רוצה לומר "תופעה" כי זו לא הגדרה נכונה, של כל סוגיית האובדנות.

אני מתכבד להעביר את רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם מיכאלי אבל לפני כן, ממש כל הדוברים שיקבלו רשות דיבור – בקצרה כי אנחנו רוצים לראות את המצגת ולתת רשות דיבור ולקיים דיון. לכן, כל מי שיקבל רשות דיבור, לתמצת את זה לעיקרי הדברים. רק לשים דגש, את מציננת את זה במסמך שלך ואני חושב שגם השרה, כל מי שעוסק בתכנית הלאומית – יש אוכלוסיות בחברה הישראלית שאחוז המתאבדים שם הוא גדול על חלקם באוכלוסייה ואני חושב שהתכנית הלאומית צריכה לתת דגשים בנקודות האלה, לחקור את המניעים ושם לשים את האצבע בסכר קודם. כמוכן שבפס רחב לעבוד על הכל אבל שם לתת את הדגשים. זה היה בשביל להדגיש את הנקודה. חבר הכנסת מיכאלי, בבקשה.

אברהם מיכאלי:

תודה, אדוני היושב ראש, גברתי השרה, יש פה הרבה מאד אנשים נכבדים שאני כבר הכרתי אותם בשנים שאני מלווה את הנושא הרגיש הזה, וזה נושא שאני קורא לו "קודש". את מתייחסת לנושא כזה ברגישות הראויה, אני חושב שאני זכיתי לעסוק בסוגיה מאד חשובה ואני תמיד מציין שאני ממשיך את דרכו של חבר הכנסת רן כהן, שהוא זה שעמד בראש השדולה בכנסת במשך שנים רבות, והערכת את רן מאד על ההתמדה שלו בתודעה הציבורית בנושא הזה כי לא היה קל להעלות כל שבוע דקת נאום בכנסת, ורן דיבר רק על זה כל שבוע בדקת נאום בכנסת, הוא היה עולה ומזכיר ולצערנו, כל שבוע היו עדכונים מהצבא ומהאזרחות. ולכן, כשרן עזב, אמר לי: תמשיך עם זה כי זה נושא שאני חשבת ואני מאמין שמהו תרמנו בשדולה לפחות לתודעה, ויאמר לזכותה של דוקטור שירלי אברמי, שהיא זאת שהיתה גם שדחפה אותי כן לקחת את הסוגיה הזאת. אני אומר שיש לפעמים דברים בכנסת, יש הרבה מאד שדולות, כולנו מכירים זאת, יש עשרות שדולות בכנסת וכל אחד מחפש את השדולה שאולי עם שם נוצץ, עם משהו שמושך הרבה מאד תקשורת. התלבטתי והתלבטתי בין הרבה שדולות ואמרתי שזאת שדולה שלא רק מצילה חיים, היא גם מתמודדת עם סוגיה של פיקוח נפש ומתמודדת עם סוגיה שהיא מאד רגישה אצלי, הנושא של ההורים במשפחות, והכרתי אותם גם בעמותת "בשביל החיים", כי הם מתמודדים עם דברים או גילו דברים שלצערם, לו אולי היה טיפול מאורגן, כפי שכרגע אנחנו מנסים להגיע אליו, היינו אולי מונעים אפילו נפש אחת אבל באמת, גברתי השרה, אמרתי לך את זה כבר בפומבי גם במליאה, שראיתי את אצלך את הנכונות המלאה כמעט להירתם לסוגיה הזאת, זה מאד שימח אותי. באמת בזכותך, ההתארגנות הזאת של התכנית הלאומית, ההתארגנות מחדש, הפיילוט. אני כרגע לא נכנס לנתונים כי ה-מ.מ.מ. באמת הכין לנו

מסמך חשוב שהנתונים נמצאים פה וחבל לי לחזור על כל מה שכתוב פה אבל ההירתמות שלך היתה לגייס גם את השרים. לא קל היום לבוא לשר ולהגיד לו: תוציא מהקופה שלך עוד תקציב כי כל אחד אומר: אין לי. אני אומר לך, חברי השר לשעבר מרגי יודע מה זה לבוא למשרד עם תקציב מתוקצב כבר ולהגיד: אין לי. אבל את עודדת אותי ואמרת לי: אל תילחם כרגע בתקופת התקציב, תשאיר לי את זה, אני כבר ארכז את הגיוס של התקציב ולכן, הבשורה שבישרת לי קודם באוזן ואני מקווה שבסוף היום נדע את זה בצורה יותר ברורה, שאכן אולי סוף סוף נגיע לתקציב היותר גדול שרצינו לעשות. ביום התודעה הזה, ביום הבינלאומי אני מזכיר גם אנשים שהתחילו. אני לא אשכח איך חבר הכנסת ליצמן, שהיה יושב ראש ועדת הכספים, כשבאנו אליו בפעם הראשונה ואמרנו לו: תשמע, זאת תכנית שאין שקל שם. נשים לב, אדוני היושב ראש, מדובר פה בהשוואה לתאונות דרכים, וחלילה לי, אני לא בא לצמצם תקציב, תקציב שהוא פי 10 מהתקציב שמתוקצב לתכנית שעד עכשיו היתה תכנית ניסיונית ותכנית פיילוט. המשפחות, שזה עמותת "בשביל החיים" לא מתוקצבים בשקל, הם עושים הכל בהתנדבות.

לכן, כשאני מצליח סוף סוף לשמוע בשורה שמההתחלה הקטנה הגענו באמת לתכנית היותר גדולה, שהיא תכנית חומש מבחינת פריסה, לכן אני חושב שאולי ביום החשוב הזה, אולי רואים את ההתקדמות ואני מברך אותך על כך, מברך את שרי הממשלה ששותפים אתך בפרויקט ואת כל החברים פה, בכנסת, שנמצאים אתנו גם בשדולה וגם מביאים את היום הזה לתודעה. אין ספק שאנחנו לא הולכים עכשיו לנוח, אנחנו עכשיו מתחילים ליישם את התכנית שאת תציגי בהצעת מחליטים בממשלה ואני מקווה שהממשלה תאשר אותה ואנחנו נצא לדרך כי יש פה אנשי מקצוע, אדוני היושב ראש, שעסקו בכך כבר שנים רבות - -

היו"ר יעקב מרגי:

לכן אני מאיץ בך - -

אברהם מיכאלי:

- - לכן ניתן להם גם לעשות את זה אבל היום הזה שאנחנו מציינים פה בכמה ועדות כנסת, הוא יום חשוב מאד בשביל לעורר את התודעה אצל הרבה אנשים שקל להם, איך אמרה שירלי? זו מחלה מדבקת עבורם. אז לקחנו חיסונים ונכנסנו לזה.

היו"ר יעקב מרגי:

יישר כוח. אני מודה לחבר הכנסת אברהם מיכאלי שבאמת מחובר בכל נימי נפשו לסוגיה. אין ספק שהיום הזה בכנסת יצוין בדיונים נוספים והמודעות, כפי שאמרנו, עם הרגישות ועם המקצועיות שמתבקשת, אין לי ספק שתתרום. שמענו כבר את ההצהרה של השרה. אני חושב שפתחנו את היום הזה בכנסת בבשורה טובה ובא נשמע ונעביר את רשות הדיבור למר בועז לב, המשנה למנכ"ל משרד הבריאות. ניתן לו 5 דקות להציג את המצגת כדי שנדע את מה הולכים לתקצב.

בועז לב:

זה ברשותכם בקצרה, אני לא אעבור על הנתונים. מיותר לציין שזה מוות בר מניעה ראשון בחשיבותו ותכניות בעולם הצליחו להוריד את התמותה ב-15 עד 40 אחוז, וכל המציל נפש אחת... מיותר לציין. מיליון אנשים מתאבדים בעולם וזה נמצא במגמת עליה.

צריך לציין שהתכנית בצה"ל שמ-2006 הורידה בלמעלה מ-30 אחוז את שיעור התמותה. תכנית מאד מוצלחת בשירות בתי הסוהר, שגם כן הורידו לאחרונה ב-70 אחוז את מספר המתאבדים בשירות בין האסירים. תכניות בעולם מוצלחות ובעצם מצליחות להוריד בצורה משמעותית והמשמעות היא שחובה להיכנס ומהר לתכנית נרחבת אצלנו.

אנחנו עשינו פיילוט שארך 3 שנים במספר ישובים קטנים, והראנו שהדבר הזה הביא לאיתור גדול יותר להפניה של אנשים שעלולים, שעשויים להתאבד למרפאות, ויצרנו גם רצף טיפול שהוא דבר שהוא מאד חיוני.

על משק המדינה, עוד פעם, זה לא נושא כלכלי ואני גם לא רוצה לכוון את זה לשם אבל כמובן שיש לזה השפעה.

התכנית המוצעת, בעצם אלה האסטרטגיות שאנחנו נוקטים בהם: קודם כל, הקמת מאגר מידע אמין, ואנחנו כבר הראנו בניתוח ראשוני שיש 30 אחוז תת-דיווח. כלומר, אם אנחנו יודעים היום על

400,500 מתאבדים, מדברים על 30 אחוז יותר, ככל הנראה, ועדין זה תת-דיווח. יש מודעות נמוכה וצריך להעלות אותה, וזה חלק מהתכנית.

היו"ר יעקב מרגי:

סליחה, מוזר לי שאתה אומר "תת-דיווח" בנושא כמי שמכיר מהצד שבעברי, כשר דתות, כיו"ר "חברת קדישא", אחרי רישיון קבורה ותעודת פטירה יוצא נוהל מסודר. מי אמור לדווח? זה לא תלוי בכלל במשפחה. המשטרה יודעת אם זה מעשה אובדני או - -

בועז לב:

זה הרבה פעמים תלוי באינטראקציה בין המשפחה לבין הרופא שחותם על תעודת הפטירה. לא תמיד רוצים, כפי שאמרנו - -

היו"ר יעקב מרגי:

זה נתון לבחירה של אנשים?

בועז לב:

זה לא נתון לבחירה אבל נתון להשפעה והרגישות היא רבה בסוגיה הזאת, ויש רגישות ציבורית ולכן, באמת, הסרת הלוט והשיח הציבורי בענין הזה הוא מאד חיוני.

הכשרת שומרי סף, שיוכלו לאתר את אותם אנשים שנמצאים על הסף. מורים, עובדים סוציאליים, אנשי רפואה, סיעוד, כל הגורמים האלה נמצאים שם וצריך להכשיר אותם כדי שיוכלו לאתר את התחלואה הזאת או את המצב הזה. הקטנת נגישות לאמצעים קטלניים – כבר דיברתם על זה רבות. פעולה שתעמיק את היכולת של איתור אנשים שנמצאים בסיכון. רצף טיפול שהוא חיוני משום שהרבה פעמים מה שקורה, שמישהו מגיע לחדר מיון, הוא אובד למערכת אחר כך ואין רצף טיפול, הוא לא מגיע לאתר שיכול לעזור לו, לגורמים הרפואיים. הרצף הזה הוא קריטי וחיוני.

סיוע למשפחות שיקריהם התאבדו. מחקרים שיאמרו לנו מה הדרך הנכונה לעסוק בתחום הזה וכמובן, קביעת תכנית ראויה שבעצם מדברת על רשויות מקומיות כי הרשות המקומית היא מאד מרכזית גם עם רשויות הרווחה שלה וגם עם הנגישות למערכת החינוך ולמערכות האחרות.

המבנה של התשתית של התכנית הוא, ראשית, צוות היגוי מצומצם שאותו מובילה שרת הבריאות, וגייסה לכך את השרים הנוספים שצוינו: שר החינוך, הרווחה, קליטת עליה והשר לאזרחים ותיקים וכן משרד ראש הממשלה. הצוות הזה יתווה את המדיניות של התכנית ויצר את שיתופי הפעולה בתוך הממשלה. אני רוצה להודות לשרת הבריאות גם על התנופה וגם על הגיוס, גם של המשאבים וגם של הרוח. אני חושב שהדבר הזה נסק, למעשה, בשנה האחרונה וגם קיבל את הכלים שלו כדי לפעול.

צוות בין-משרדי מורחב. אני רוצה להודות לכל אנשי המקצוע של המשרדים שיושבים יחד אתנו, ובשיתוף פעולה מלא מגבשים את התכנית הפרטנית של כל אחד מהמשרדים ואת שיתוף הפעולה כדי לקבוע את התהליכים הממשלתיים הביצועיים.

הוקמה מועצה לאומית בראשותו של פרופסור גיל זלצמן למניעת התאבדויות והיא תהיה בעצם הגוף האקדמי המייעץ שיסייע לנו להתקדם ולעשות את הדברים הנכונים ולעקוב גם במחקר אחר - -

היו"ר יעקב מרגי:

תתכנס לסיכום בבקשה.

בועז לב:

- - עוד חצי דקה. במשרד הבריאות תקום יחידה ייעודית שתכלול את כל הפעילות הזאת עבור כל משרדי הממשלה. אנחנו רואים את זה כמובן כתכנית ממשלתית, לאומית, ממלכתית. שרת הבריאות תגיש הצעת מחליטים לממשלה ובמקביל, גם יוגשו הצעות להקטין את הנגישות לאמצעים קטלניים ואני חושב שלמעשה זהו, ברגע שגם יהיה לנו את התקציב כדי לפעול. באותה הזדמנות, להודות לוועדה, ליושב ראש

הוועדה ולכל מי שנוקט ביוזמה הזאת, למשרדים ולעמותות שבאמת נתנו לנו דחיפה אדירה בענין הזה ואני חושב שזה יום חשוב לכולנו. תודה.

היו"ר יעקב מרגי:

אני מודה מאד לדוקטור בועז לב. לפני שאתן רשות דיבור באופן פתוח, יש את הגופים שאנחנו באמת רוצים לתת, לשפוך אור ולשמוע דגשים שם לגבי התכנית הלאומית. הייתי רוצה שנציג צה"ל ייתן לנו התייחסות אבל לפני כן, אני אתן את רשות הדיבור לחבר הכנסת שמעון סולומון. בדרך כלל לא מגבילים חברי כנסת אבל...

שמעון סולומון:

אני אשתדל. אדוני היושב ראש, תודה. גברתי השרה, חבר הכנסת מיכאלי, ראשית, אני שמח לשמוע שבאמת התאבדות זה תוצאה של איזה שהוא תוצאה של תהליך שמתחולל באדם. הוא לא גזירה מן השמיים וכשמגדירים את זה כלא גזירה מן השמיים, אני יודע שהראש פתוח לטפל ולא משלמים עם זה.

אני בטוח שאם עושים את הפעולות הנכונות ותופסים אותן בתהליך, לפני שמגיעים להחלטה סופית, אני בטוח שניתן באמת לטפל. כמו שאמרנו, זה חוצה מגזרים. זה לא אוכלוסייה כזאת או כזאת. זה כמעט בכולם. עשירים, עניים, אשכנזים, ספרדים, צעירים, מבוגרים, בני 15, בני 44. זאת אומרת, בכל מקום זה נמצא ואפשר להגיד שזה נוגע כמעט לכל בית, לכל משפחה וכל אחד שאנחנו מצילים. 500 זה מספר אסטרונומי, זה מספר כל כך גדול לעומת ההרגשה הזאת שאפשר למנוע את זה על ידי עבודה נכונה, על ידי הפניית משאבים נכונים, וכל אחד שמצילים הוא עולם ומלואו. הרי זה לא רק הוא, זה המשפחה שלו וזה הקהילה שלו וההשפעה היא הרבה יותר גדולה ולכן, אני חושב שהתגייסות כזאת, שתביא למזעור, להפחתה הדרגתית, אני חושב שאנחנו יכולים להגיד שעשינו את שלנו כי במהלך השנים אנחנו נוכל להוריד באופן משמעותי. זו גם החלטה אישית של בן אדם, זו החלטה שמישהו מחליט גם אם אין לו ברירה, זה מישהו שמגיע לקצה הדרך, לפינה, ואין לו מוצא והוא אומר - -

היו"ר יעקב מרגי:

הוא חושב שאין לו מוצא, הוא מרגיש.

שמעון סולומון:

- - הוא חושב, הוא מרגיש. לכן, אם אנחנו מצליחים לתפוס אותו בצומת הנכונה ובמקום הנכון, אני חושב שאפשר לעשות משהו.

אני גם כן מתחבר לזה, וכל הזמן אני משתמש באמת בספר הזה של "האדם מחפש משמעות" ובספר הזה מצטט ניטשה ואומר: אם יש למה, אפשר לשאת כל איך. זאת אומרת, בענין של המתאבדים, הרי הוא ניצול שואה והוא לוקח כל מיני כוחות אדירים איך אנשים שרדו גם בשעות קשות, איך הם החזיקו מעמד. הוא אומר: אם יש לאדם למה, אם יש מישהו, כתובת בפניו, הוא יכול טיפה... יש לי מישהו היום שמתקשרת אלי ואומרת לי: שמעון, בא לי להתאבד. מה שעשיתי זה בריצה הלכתי לבקר אותה בבאר-שבע. הלכתי ביום שישי אחרי הצהריים, לפני שבת. יושבים, מדבר אתה, עם הילדים. יש לה ילדים כל כך יפים, כל כך צעירים אבל המצב שהיא נמצאת בו כל כך קשה והיא מרגישה שהיא כבר לא יכולה. היא אומרת לי: אני לא יכולה, אם לא היו לי את הילדים האלה הייתי מתאבדת. יש לה ילדה שמחכה להשתלט לב, יש להם בית קטן וארבעה ילדים גרים באותו בית, והרופאה שלה, שאני בקשר מצוין אתה, ממליצה שיהיה לה לפחות שני אנשים בתוך החדר כי היא לא יכולה לנשום, יש מצבים שהיא לא יכולה לנשום. לכן, היא הולכת לחדר שלה, יושבת בפרוזדור ואני מנסה לעזור ב"עמידר" וכולי. אז כשהיא אמרה לי: אם לא היתה לי את הילדה שלי, שאתה רואה אותה והילדים האחרים, מזמן הייתי מתאבדת. אין לי כוח, היא אומרת, וזה בדיוק זה. יש לה משהו שהיא נאחזת בו.

מה שאני רוצה להגיד, הלוואי והיו לנו את הכוחות להיות עם כל אלה שבסכנה. לעמוד להם בצומת ולהראות להם שזה לא הסוף, שאפשר להתגבר.

הדבר האחרון, בתוך כל הסיפור של אובדנות, כמו שאמרת שזאת לא שדולה נוצצת וזה נכון, אני אופטימי היום מפני שכשהשרה אומרת: אני אקח את זה, אני אוביל את זה, אני גם מכיר באופן אישי את השרה, אני יודע שילכו וייעשו צעדים נכונים ולכן, אני אופטימי שמספר המתאבדים ילך ויפחת כי אני יודע שתעשי עבודה נהדרת. תודה רבה.

היו"ר יעקב מרגי:

תודה לחבר הכנסת שמעון סולומון. כשפניתי את רשות הדיבור לצה"ל, כמובן שתכנית לאומית תהיה. אין ספק שגופים רבים עושים כל מיני פעולות. הייתי רוצה לשמוע קצת מה הדגשים שנתתם, מה אם מתכוונים אבל ממש, שליחה שאני אומר לכם, אני הפעם אפסיק וזה לא נעים, בדרך כלל אני לא עושה זאת אז ממש לקצר.

דורון שוסטר:

אני מאגף כוח האדם. נמצאת כאן עמיתתי רע"ן קליני. אני אדבר על המרכיבים הפיקודיים הצה"ליים ורע"ן קליני, לאחר מכן, תשלם את ההיבטים ה - - . אני אעשה את זה בקצרה. הקצבתי לעצמי את כל - -

היו"ר יעקב מרגי:

אתה מצויד בנתונים?

דורון שוסטר:

כן.

היו"ר יעקב מרגי:

גוף גדול כמו צה"ל וגם היו בכותרות כל מיני... לכן, הייתי רוצה שתתייחס לנתונים.

דורון שוסטר:

אני אתייחס לנתונים: בשנת 2005, אוקטובר 2005, צה"ל פתח בתכנית למניעת אובדנות. מאותה שנה, למעשה, בצבא נלחמים בתופעת האובדנות בהרבה מאד כלים. אני אעשה פה סקירה של חצי דקה על עיקרי המאפיינים. בסך הכל, משנת 2007 יש לנו ירידה גם נומינאלית וגם אחוזית. אנחנו בודקים 1: 100,000 את כמות המתאבדים. אנחנו עומדים בשנה שעברה על 14 מתאבדים לעומת 35 שהיה לנו בשנת 2005. יש פה ירידה דרסטית בכמות המתאבדים בצבא.

היו"ר יעקב מרגי:

אבל עדין זה גבוה מהמוצע באוכלוסייה.

דורון שוסטר:

אנחנו יותר נמוכים מהמוצע באוכלוסייה. מצוין גם במחקר, הצגתי את זה גם בוועדת הקליטה -

שרת הבריאות יעל גרמן:

באוכלוסייה זה 7: 100,000. אם זה 14, אתם פי 2.

דורון שוסטר:

לעומת הנתונים שלנו, לקחת 35 מקרי אובדנות ב-2005 לעומת - -

היו"ר יעקב מרגי:

בסדר, ירידה, אין ספק אבל עדין...

דורון שוסטר :

- - יש פה ירידה דרסטית מאד. מדובר בחיילים בחובה, בראיה רב-שנתית בעיקר לפני החגים. יש "פיקים" באוגוסט, ספטמבר, ינואר, דצמבר ובעיקר מיחידות עורפיות, הרוב ילידי הארץ למרות שכשהייתי בוועדת הקליטה הצגנו שכמות מקרי האובדנות מקרב העולים החדשים כמעט פי 3 מהאחוז באוכלוסייה.

שמעון סולומון :

גם שם במספר מוחלט זה ירד מאד.

דורון שוסטר :

כן, גם פה. אנחנו במספרים מוחלטים בירידה מאד גדולה. רוב החיילים הם בשנת השירות הראשונה שלהם. רוב כמעט מוחלט לגברים. מה שאנחנו עושים, קודם כל, לכל מקרה יש חקירת מצ"ח. בכל מקרה יש ועדת הפקת לקחים בראשות אלוף משנה עם גורמים שמתעסקים במשאבי אנוש, ברפואה, שמפיקים לקחים ומנסים להפיק לקחים - -

היו"ר יעקב מרגי :

טוב, אני אנסה לנווט אותך וגם שאלה, ככה, כאיש אכ"א: בקורסי הפיקוד השונים, מהנמוך ביותר עד הגבוה, מדברים על זה? כולנו היינו בצבא, במיוחד אלה שהיו בשנות ה-70,80.

דורון שוסטר :

- - ממש השתנו הדברים, כבוד היושב ראש. עשינו מעל כמה מאות החלטות בשנים האחרונות שקשורות למניעת אובדנות. קודם כל, בכל קורסי הפיקוד, כולל בקורסי החוגרים יש דבר שנקרא "הבחירה בחיים" מסתכלים על זה בראיה כוללת של מניעת אלכוהול, תאונות דרכים ומניעת אובדנות. בתוך זה יש מושג בצבא שנקרא: ערבות הדדית. מה שכתוב פה במחקר – אכפתיות בקרב עמיתים. - -

היו"ר יעקב מרגי :

רגישות פיקודית יש?

דורון שוסטר :

- - רגישות, כן, בהחלט. בנינו כלים למפקדים לאתר את אותה אוכלוסייה שאנחנו קוראים לה "פרוסה ייחודית", שהיא אוכלוסייה שהמפקד צריך לתת עליה קשב, והמערכת הממוחשבת של הצבא, יש דבר שנקרא אינדיקציית קשב פיקודי שאומרת למפקד: תשים לב, לחייל הזה יש כמה אינדיקציות שאספנו במהלך השנים וראינו מאפיינים שיכולים לגרום לכך שאולי החייל, יהיה לו סכנה כזאת או אחרת והוא צריך להיות מטופל.

היו"ר יעקב מרגי :

תודה. יש לך להוסיף עוד נתונים שלא נאמרו:

רינת ידידיה :

אני ראש ענף קליני במחלקת בריאות הנפש. הנתונים של 14 מתאבדים בשנה שעברה הם לכלל צה"ל, ואם אנחנו מדברים ל-100 אלף איש הנתונים יותר נמוכים ולכן, אנחנו מדברים, כמו שפרופסור גיל זלצמן אוהב להגיד, מדברים על הצבא כעל גורם מגן היום בנושא של התאבדות.

אני אגיד בקצרה את המרכיבים של התכנית, העקרונות שלפיה היא עובדת – הנושא של מעורבות פיקודית היה נושא מאד משמעותי. כמו שאמר דורון, הרמטכ"ל כינס את כל הקצינים הבכירים בצה"ל מעל דרגת אל"מ בשנת 2005 והציג את התכנית, ויש לזה משמעות מאד גדולה, לאמירה המנהיגותית והפיקודית.

הפחתת גישה לכלי נשק – 90 אחוז ממקרי ההתאבדות בצבא מבוצעים על ידי ירי, והפחתת הגישה לכלי נשק, חיילים שלא יוצאים הביתה עם נשק הורידה משמעותית את ההתאבדויות.

הלמידה מכל אירוע של התאבדות, למידה מאד קפדנית של כל הגורמים בכל ההיבטים של האירוע. הפצת הידע למפקדים והנושא האחרון זה הגברת הזימון של הטיפול. קב"ן בכל יחידה בשאיפה.

היו"ר יעקב מרגי:

תודה. אנחנו, כפי שאמרתי וצפיתי, לא נצליח לתת לכל אחד אבל יום הדיונים פה הוא ארוך. אני הייתי רוצה לשמוע את השתלבות משרד הרווחה ובוזה אנחנו נעשה גם סיכום לדיון.

זוהר חמו:

שלום לכולם. אדוני היושב ראש, אני סגן מנהל אגף נוער וצעירים ושירותי תקון במשרד. אני אומר ארבעה משפטים וחברי, אילן, שהוא מפקח ארצי על תחום האובדנות והשכול ידבר על הנושא של המשפחות, שעולה כאן - -

היו"ר יעקב מרגי:

כל זה נעשה בדקותיים.

זוהר חמו:

אומר ארבעה משפטים: הראשון שבהם – משרד הרווחה מול אוכלוסיות במצבי סיכון, מטבע הדברים שהוא עושה הרבה על מנת למנוע את הניסיונות האובדניים. ברגע שהתחילה להתגבש התכנית הלאומית למניעת אובדנות, המשרד שותף פעיל ולוקח חלק. הוא עשה זאת בשני מישורים: האחד, בחלק של המניעה והשני בחלק של המשפחות. על החלק של המשפחות ידבר ידידי והוא יפרט אותו יותר בדקה שנותרה.

היו"ר יעקב מרגי:

בבקשה.

אילן שריף:

הוגש שקף שניתן לכם, לכולם חולק פה. אני אגיד מבלי להיכנס לפרטים: הכנו תכנית של סיוע למשפחות גם בטיפול פרטני, גם בטיפול קבוצתי בשיתוף פעולה עם עמותת "בשביל החיים". משרד הרווחה מוכן, ברגע שיהיה את האוקיי, שאנחנו מאד מקווים שיינתן היום, האוקיי התקציבי, יש לנו תכנית ואנחנו מוכנים להיכנס בפועל לטיפול וסיוע למשפחות.

היו"ר יעקב מרגי:

תודה. בוועדה הזאת התכלית זה לא הדיבור ואנחנו מוגבלים בשעה. יש דיון שמתחיל ב-10:30 בדיוק. סביב השולחן הזה יתקיימו דיונים סביב ער"ן והצלת ער"ן וגם נכתב במסמך תרומתם לנושא הזה. אני חושב שזה המקום גם להודות לכל הארגונים. אמנם לא הצלחנו לתת לכולם ביטוי כאן היום - -

קריאות:

זה נורא חשוב - - -

היו"ר יעקב מרגי:

הכל חשוב, תנו לי רק לסכם. אנחנו לא רוצים להחמיץ את העיקר. לכן, זה המקום להודות לכולם, להעצים את כולם כי גם עם תכנית לאומית משרדי הממשלה לבד לא יעשו זאת ללא שילוב ידיים של הארגונים הקיימים שצברו גם ניסיון, גם יכולת. הם גם נמצאים ביותר מקומות מאשר משרדי הממשלה. לכן, אני חושב שצריך לקחת זאת גם בגיבוש התכנית הלאומית.

שוב, אני רוצה להודות - -

קריאה:

רק משפט, משפט בבקשה.

היו"ר יעקב מרגי:

אני לא אוכל לתת לך, גברתי. את בכנסת לא מקופחת, תני לי רק לסכם. אני רוצה להודות לשרה על הרצון ועל הכנות והחשיבה המיוחדת שהיא נתנה לנושא. אנחנו מודים לה על ההצהרה לגבי תקצוב התכנית. אנחנו כאן, בתוך הוועדה נקיים דיון נוסף בנושא. אני מאמין שגם אחרי שנה מאז צאת התכנית לדרך, אין לי ספק ששירלי תעשה מחקר מעמיק כדי לראות מה הפירות של שנת ההרצה של התכנית הלאומית. אנחנו נקיים גם ישיבת מעקב. אני שוב רוצה להודות לכולם, לגופים ולארגונים, לא להסתמך רק על התכנית הלאומית. כל מי שעשה עד היום ימשיך לעשות ויעצים זאת. אני חושב שבאמת המציל נפש - -

קריאות

מה עם המטפלים? מה הם מקבלים? הולכים לחסל את זה.

היו"ר יעקב מרגי:

- - המציל נפש אחת מישראל כאילו הציל עולם מלא מקבל משמעות גדולה. אני אגיד לכם, כמי שמכהן כחבר כנסת בקדנציה הרביעית, שר בחלקה ומעורה בחברה, אני אף פעם לא נתתי את דעתי וזה מה שקורה עם כולנו, ובוזה אני אסיים. המספרים של הרוגים בתאונות הדרכים לעומת המתאבדים, כולל מה שקרה ומישהו פה שם את זה ואומר: רגע, סטופ. וזה הרווח הנקי מכל העלאת המודעות. הישיבה נעולה ושוב, תודה לכולם. אני מודה גם להנהלת הוועדה.

קריאות:

המטפלים שהיום עוצרים אובדנות לא יהיו שם והכסף לא יעזור אם לא יהיה מי שלא יעזור אותם.

הישיבה ננעלה בשעה 10:33.